

در گفت‌وگو با سیدعلی آل‌محمد «دبیر بخش آموزش و پرورش انتشارات فاطمی» عنوان شد:

آموزش محور جشنواره‌ی مخاطب آزمون محور

گفت‌وگو از: فاطمه خرقانیان

۲۸۹۱۹۲

زمستان ۱۳۸۸

۵۰

اشاره

یکی از ناشرانی که در نشر کتاب‌های آموزشی تلاش‌های فراوانی داشته و موفقیت‌های بسیاری کسب کرده، «انتشارات فاطمی» است. این انتشارات یکی از زیرمجموعه‌های «مؤسسه فرهنگی فاطمی» است که در چهار حوزه‌ی آموزش و پرورش، آموزش عالی، علمی عمومی، و کودک و نوجوان فعالیت می‌کند. انتشارات فاطمی در سال ۱۳۸۷ در جشنواره‌ی رشد به‌عنوان ناشر برگزیده انتخاب شد. در این راستا، با سیدعلی آل‌محمد، دبیر بخش آموزش و پرورش انتشارات فاطمی گفت‌وگویی داشته‌ایم که در ادامه آمده است.

۱. در تولیدات خود تا چه اندازه به نیازسنجی اهمیت می‌دهید؟ اگر نیازسنجی می‌کنید، آن را چگونه انجام می‌دهید؟

نیازسنجی، پیش‌نیاز فرایند تولید است. در تولید کتاب‌های آموزشی، این فرایند اهمیت و نمود بیش‌تری دارد؛ چون دانش‌آموز بیش‌تر وقت خود را با کتاب‌های آموزشی رسمی و غیررسمی می‌گذراند و این کتاب‌ها در رشد و شکوفایی استعدادها و اهمیت بسزایی دارند. نیازسنجی در کتاب‌های آموزشی، از چگونگی تعریف و تعبیر از «آموزش» تأثیر می‌پذیرد. برداشت‌های فاطمی از آموزش، رشد و پرورش خلاقیت، ابتکار و تفکر است. از دیدگاه ما، آموزش فقط در محدوده‌ی دانش نیست، بلکه نگرش و مهارت را نیز شامل می‌شود. در سنی که شخصیت دانش‌آموز شکل می‌گیرد و باید برای زندگی در دنیای پرتکاپوی فردا آماده شود، وظیفه‌ی ناشران کتاب‌های آموزشی بسیار خطیر، سنگین و فراتر از تلاش برای کمک به دانش‌آموزان به منظور گرفتن نمره‌ی بیش‌تر است.

زیادبودن
شمارگان بعضی از
کتاب‌ها، لزوماً به معنای
برتری ارزشی آن در مقایسه
با سایر کتاب‌ها
نیست

انتشارات فاطمی معتقد است: پاسخ به نیازهای واقعی دانش‌آموزان، ضامن موفقیت تحصیلی آنان در مدرسه و دانشگاه است. دانش‌آموزی که با درک درست و عمیق از مفاهیم درسی وارد دانشگاه می‌شود، آینده‌ی درخشانی را برای خود رقم خواهد زد. کسانی که تنها با مطالعه‌ی کتاب‌های سطحی و «آزمون محور» وارد دانشگاه می‌شوند، لزوماً دانشجویان موفق نخواهند بود.

روش‌های نیازسنجی در حوزه‌های گوناگون نشر، متفاوت است. در مورد نشر کتاب‌های آموزشی برای دانش‌آموزان، انتشارات فاطمی با بهره‌گیری از کارشناسان و برنامه‌ریزان آموزشی مجرب از یک سو، و تعامل خوب با دبیران و دانش‌آموزان از سوی دیگر، نیازسنجی‌های خود را از راه‌های گوناگون به انجام می‌رساند.

۲. کدام یک از کتاب‌های شما پرشمارگان‌تر است؟ آیا این کتاب در کتاب‌نامه‌ی رشد معرفی شده؟ یا در جشنواره برگزیده شده است؟

قبل از آن که به این سؤال پاسخ بدهیم، لازم است به حوزه‌های فعالیت انتشارات فاطمی اشاره کنیم؛ چون این سؤال در انواع حوزه‌ها، پاسخ‌های متفاوتی دارد. به‌طور کلی، انتشارات فاطمی در چهار حوزه‌ی آموزش و پرورش، آموزش عالی، علمی عمومی، و کودکان و نوجوانان فعالیت می‌کند. اجازه بدهید توجه خود را به حوزه‌ی آموزش و پرورش معطوف کنیم. این حوزه نیز شامل تقسیم‌بندی‌ها یا زیرشاخه‌های جداگانه‌ای است؛ از جمله کتاب‌های کمک‌درسی، دانش‌افزایی، المپیادها و مسابقات علمی داخلی و بین‌المللی، زندگی‌نامه‌ی دانشمندان و تاریخ علم، فرهنگ‌ها و مراجع، و نیز کتاب‌های ویژه‌ی معلمان و مربیان.

شمارگان هر کتاب را باید با کتاب‌های هم‌گروه خود مقایسه کرد. از طرف دیگر، زیادبودن شمارگان بعضی از کتاب‌ها، لزوماً به معنای برتری ارزشی آن در مقایسه با سایر کتاب‌ها نیست. کتاب‌های کمک‌درسی، به علت تعداد زیاد مخاطبان، طبیعتاً شمارگان بالاتری دارند. در تعریف

کتاب‌های کمک‌درسی از دیدگاه فاطمی، انطباق اهداف آن با برنامه‌ی درسی مصوب و تقویت این برنامه، به‌عنوان یک اصل در نظر گرفته شده است. ممکن است این تعریف فاطمی، با تعریف رایج در جامعه متفاوت باشد و کتاب‌هایی هم‌چون «حل‌المسائل‌ها» و کتاب‌هایی را که فقط بر پرسش‌های چندگزینه‌ای مبتنی هستند، دربر نمی‌گیرد.

در میان کتاب‌های کمک‌درسی، مجموعه کتاب‌های «کار و راهنمای مطالعه دانش‌آموز»، مجموعه‌ی موفق بوده است؛ به‌طوری که بسیاری از عناوین آن در جشنواره‌های رشد برگزیده یا مورد تقدیر قرار گرفته‌اند. این مجموعه که بیش از ۱۴ سال از شروع انتشار آن می‌گذرد، اولین حرکت منسجم و با مطالعه در انتشار کتاب‌های کمک‌درسی در سطح کشور تلقی می‌شود.

انتشار این مجموعه سرآغازی بود بر نشان‌دادن ماهیت «کتاب‌های کار» و تعریف‌شدن جایگاه آن در نظام آموزشی کشور. اکنون که بیش از یک دهه از انتشار این کتاب‌ها می‌گذرد، کتاب‌های کار به‌عنوان یکی از ابزارهای آموزشی، در سطح وسیعی پذیرفته شده‌اند و مورد استفاده قرار می‌گیرند. امروز، بسیاری از ناشران کتاب‌های کمک‌درسی فعالیت خود را به انتشار کتاب‌های کار گسترش داده‌اند و فاطمی خرسند است که راه‌گشای چنین عرصه‌ای بوده است؛ ضمن این که نمی‌تواند نگرانی‌های خود را از باب نگاه سطحی بعضی ناشران به این کتاب‌ها، و آثار زبان‌بار آن بر آموزش، پنهان کند.

۳. آیا بین معیارهای مخاطبان و معیارهای داوری جشنواره تناسب و رابطه وجود دارد؟ مشکل کجاست؟

در حوزه‌هایی به جز کتاب‌های کمک‌درسی می‌توان گفت این تناسب تا حد خوبی وجود دارد. اما داستان کتاب‌های کمک‌درسی کاملاً متفاوت است و علت آن را می‌توان در ماهیت نظام آموزشی جست‌وجو کرد. «یادگیری» حاصل تعامل سه مؤلفه‌ی معلم، کتاب و دانش‌آموز است. در فرایند یاددهی - یادگیری موفق، هر سه مؤلفه باید یک هدف نهایی را دنبال کنند. اگر کتاب با یک هدف نوشته شود، معلم با هدف دیگری درس دهد و دانش‌آموز با هدف سومی درس بخواند، فرایند یاددهی - یادگیری موفق نخواهد بود. متأسفانه این اتفاقی است که در آموزش و پرورش ما رخ می‌دهد.

این نابسامانی به‌خصوص در دوره‌های متوسطه و پیش‌دانشگاهی پررنگ‌تر است. در این دوره‌ها، دانش‌آموز با هدف ورود به دانشگاه درس می‌خواند، حال آن که اهداف کتاب‌های درسی اصولاً ورود به دانشگاه نیست. گذشته از آن، ارزش‌یابی‌های رایج اصولاً مبتنی بر اهداف و انتظارات برنامه‌ی درسی نیستند. وقتی از ارزش‌یابی صحبت می‌کنیم، آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها را نیز در نظر داریم. پس دانش‌آموز همواره با این پرسش‌ها روبه‌روست که: «چرا باید چیزی را فرا بگیرد که در امتحانات از آن‌ها سؤال نمی‌شود و چگونه باید چیزهایی را یاد بگیرد که در امتحانات از آن‌ها سؤال می‌شود؟»

همین دو سؤال کافی است تا اهداف برنامه‌ی درسی را با ناکامی مواجه کند و زمینه را برای ورود کتاب‌هایی که از نظر کارشناسان آموزشی غیراستاندارد، اما گره‌گشای کار دانش‌آموزان

در میان
کتاب‌های کمک‌درسی
مجموعه کتاب‌های
«کار و راهنمای مطالعه
دانش‌آموز» مجموعه‌ی
موفقی بوده است

۲۸۹۱۹۲

پاییز ۱۳۸۸

۵۲

هستند، فراهم کند.

اگر سیر تغییرات کتاب‌های درسی را در یک بازه‌ی زمانی در نظر بگیریم، خواهیم دید که آن‌چه تغییر زیادی کرده است، سرفصل‌ها و محتوای دانشی نیست، بلکه روش‌ها و اهداف آموزشی در ابعاد نگرشی و مهارتی است. اما آیا ارزش‌یابی‌ها نیز پایه‌ی روش‌های آموزش تغییر کرده‌اند؟ شیوه‌های نوین آموزشی که چند سالی است در کشور ما مورد توجه قرار گرفته‌اند، بر مهارت‌ها تکیه دارند، اما ارزش‌یابی‌ها همچنان سنتی و دانشی‌اند. مثلاً در برنامه‌ی درسی، کتاب‌های درسی، کتاب‌های راهنمای معلم و... همه‌جا سخن از مهارت‌هایی نظیر جمع‌آوری اطلاعات به شیوه‌های متفاوت، مشاهده، آزمایش، ثبت داده‌ها، مرتب‌کردن داده‌ها، تحلیل داده‌ها، استنتاج از داده‌ها، ارائه‌ی گزارش، کار گروهی و... است، اما چنین مهارت‌هایی در ارزش‌یابی‌ها جایی ندارند و بنابراین مورد توجه قرار نمی‌گیرند. در حالی که این‌گونه مهارت‌ها، مهم‌ترین و بنیادی‌ترین اهداف آموزشی در دنیا هستند و دانش‌آموزی که این مهارت‌ها را آموخته باشد، قطعاً دانشجوی موفق‌ی هم خواهد بود.

به‌طور خلاصه، معیارهای جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی با رویکرد آموزشی تنظیم شده‌اند که لزوماً مطابق با رویکرد مخاطبان در انتخاب کتاب‌ها نیستند

به‌طور خلاصه، معیارهای جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی با رویکرد آموزشی تنظیم شده‌اند که لزوماً مطابق با رویکرد مخاطبان در انتخاب کتاب‌ها نیستند. سلیقه‌ی اغلب مخاطبان «آزمون محور» و سلیقه‌ی جشنواره «آموزش محور» است.

ذکر این نکته ضروری است که کتاب‌های کمک درسی موجود در کتاب‌فروشی‌ها، الزاماً همگی از دیدگاه جشنواره، کتاب «کمک درسی» نیستند و اساساً جشنواره نشان داده است که تمایلی به بررسی آن‌ها ندارد. مثلاً رایج‌ترین و پرطرفدارترین کتاب‌های موجود در کتاب‌فروشی‌ها، کتاب‌های به اصطلاح تست هستند. با نگاهی به مجموعه‌ی کتاب‌های «راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی» که توسط دبیرخانه‌ی سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی منتشر شده است درمی‌یابیم که در گروه‌بندی‌های ارائه‌شده برای انواع کتاب‌های کمک آموزشی، جایی برای «کتاب‌های تست» در نظر گرفته نشده است.

این‌گونه کتاب‌ها براساس آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها تهیه می‌شوند، نه الزاماً برنامه‌ی درسی. اگر کتاب یا فصلی از کتاب درسی در کنکور حذف شود، در این کتاب‌ها هم به آن‌ها پرداخته نمی‌شود؛ حال آن‌که از دیدگاه برنامه‌ی درسی لازم‌الاجرا هستند. نوع و سطح سؤالات نیز متأثر از آزمون‌های ورودی دانشگاه‌هاست، نه انتظارات برنامه‌ی درسی. بنابراین، اگر کتابی از این گروه از نظر بالا بردن احتمال موفقیت داوطلب در آزمون، کتاب خوبی هم باشد، چون اساساً منطبق با اهداف و روش‌های برنامه‌ی درسی نیست، پس طبیعتاً با معیارهای جشنواره هم‌خوانی ندارد.

۴. آیا به نظر شما می‌توان کتاب‌های ترجمه‌ای را در جشنواره داوری کرد؟ جایزه را باید به چه کسی داد؟ آیا مقایسه‌ی آن‌ها با کتاب‌های تألیفی کار درستی است؟ اصولاً ترجمه کار ارزشمندی است و باید به آن بها داد. خاطرنشان می‌کنم که تألیف اصیل کار ساده‌ای نیست. در تألیف کتاب‌های آموزشی و درسی، این موضوع حساس‌تر است، چون

مباحثی نظیر مدل‌های آموزشی، طراحی‌های ساختاری، پای‌بندی به برنامه و نیز آموزش‌های غیرمستقیمی چون فرایند علم‌آموزی و آموزش‌های مهارت‌های تصمیم‌گیری، حل مسئله و شیوه‌ی تفکر و پژوهش را هم شامل می‌شود.

در کشورهای پیشرو در حوزه‌ی آموزش و پرورش، فرایند تألیف کتاب درسی کاری پرتلاش، گروهی و سازمان‌یافته است که از سوی ده‌ها نفر از صاحب‌نظران علمی و آموزشی و پس از سال‌ها مطالعه و پژوهش صورت می‌پذیرد. پیش از انتشار، نسخه‌ی آزمایشی کتاب در اختیار دانش‌آموزان و معلمان قرار می‌گیرد تا چنانچه تدریس آن در عمل با مشکلاتی مواجه است، آن اشکالات برطرف شوند. بعد از انتشار، روند بررسی و تجدیدنظر در کتاب هم‌چنان ادامه می‌یابد.

آن دسته از کتاب‌های درسی که این فرایند پرتکاپو را طی می‌کنند، در زمره‌ی معتبرترین کتاب‌های درسی به شمار می‌روند. اعتبار این کتاب‌ها گاه تا حدی است که در بعضی از کشورهای دیگر عیناً ترجمه و به‌عنوان کتاب‌های درسی آن کشورها شناخته شده‌اند. ترجمه‌ی این کتاب‌ها برای دانش‌آموزان به‌عنوان کتاب کمک آموزشی و دانش‌افزایی، برای معلمان از نظر دیدگاه‌های متفاوت در آموزش علوم، برای برنامه‌ریزان درسی از نظر مقایسه‌ی سطح علمی، تعیین هدف‌های آموزشی و رعایت فناوری آموزشی، و سرانجام برای مؤلفان کتاب‌های درسی از نظر تدوین و تنظیم این گونه کتاب‌ها، سودمند است. بنابراین این‌گونه فعالیت‌ها در حوزه‌ی ترجمه بهتر است مورد توجه و تشویق قرار گیرند.

در عین حال باید توجه داشت که معیارهای داوری کتاب‌های ترجمه‌ای و تألیفی متفاوت است. در داوری آثار ترجمه‌ای باید کیفیت ترجمه را جدا از محتوای کتاب بررسی کرد؛ چون برتری محتوا و انسجام آن به نویسنده و ناشر اصلی برمی‌گردد. آن‌چه که متوجه مترجم است، انتقال مفاهیم به بهترین شکل ممکن و حفظ ویژگی‌های متمایزکننده‌ی کتاب است. در یک ترجمه‌ی خوب، علاوه بر پیام علمی متن، باید جلوه‌های ادبی، هنری و زبانی متن اصلی نیز منتقل و حال و هوای کتاب اصلی حفظ شود.

توجه به تفاوت‌های فرهنگی و جغرافیایی، توجه به تفاوت میان زمینه‌های آموزشی قبلی

معیارهای داوری کتاب‌های ترجمه‌ای و تألیفی متفاوت است
در داوری آثار ترجمه‌ای باید کیفیت ترجمه را جدا از محتوای کتاب بررسی کرد؛ چون برتری محتوا و انسجام آن به نویسنده و ناشر اصلی برمی‌گردد. آن‌چه که متوجه مترجم است، انتقال مفاهیم به بهترین شکل ممکن و حفظ ویژگی‌های متمایزکننده‌ی کتاب است

۲۸۹۱۹۲

پاییز ۱۳۸۸

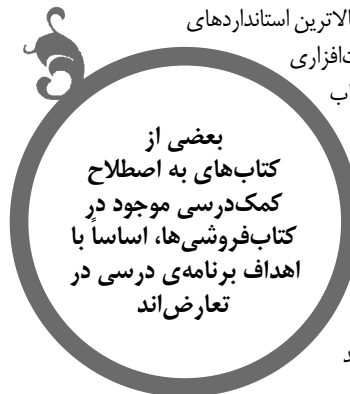
۵۴

مخاطبان و ملاحظاتی از این قبیل که در چارچوب‌هایی متمایز از متن اصلی - مثلاً پاورقی‌ها - می‌آیند، از مزایای ترجمه است.

تمامی این‌ها گرچه لازم‌اند، اما کافی نیستند. گاهی اوقات می‌بینیم که مترجمی به بهترین شکل ممکن کتابی را ترجمه کرده است، اما آن کتاب از نظر آموزشی اصولاً کتاب مناسبی برای کشور ما نیست. بنابراین، انتخاب درست و هوشمندانه‌ی کتاب، خود اهمیت فراوانی دارد.

۵. چه قدر به موضوع آماده‌سازی و کارهای هنری در چاپ کتاب اهمیت می‌دهید؟ آیا رابطه‌ای با فروش دارد؟

نگاه مؤسسه‌ی فاطمی به تولید کتاب، نگاهی حرفه‌ای است. تولید کتاب با بالاترین استانداردهای ممکن و قابل دسترسی در کشور، استفاده از امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری مطلوب و به کارگیری نیروی انسانی ورزیده، از مشخصه‌های فرایند تولید کتاب در انتشارات فاطمی است. این رویکرد از همان ابتدای تأسیس مورد توجه فاطمی بوده است و با گذشت ۲۷ سال هم‌چنان دنبال می‌شود. این نگاه البته به بالا رفتن هزینه‌های تولید و نهایتاً قیمت کتاب می‌انجامد که تا حدی در فروش کتاب تأثیرگذار است. با وجود این، فاطمی همواره سعی می‌کند قیمت را تا آن‌جا که ممکن است، تعدیل کند. این در حالی است که امکان دارد، بسیاری از کارهای انجام‌شده روی کتاب از دید مخاطب اصلی پنهان بماند؛ چون او بیش‌تر به محتوا می‌اندیشد و شاید از اهمیت سایر مؤلفه‌های کتاب بر کیفیت مطالعه غافل باشد. مؤسسه‌ی فرهنگی فاطمی امیدوار است که به تدریج در آینده چنین معیارهایی مورد توجه مخاطبان و حتی صنعت نشر کشور قرار گیرد.

بعضی از کتاب‌های به اصطلاح کمک‌درسی موجود در کتاب‌فروشی‌ها، اساساً با اهداف برنامه‌ی درسی در تعارض‌اند

۶. آیا برای دوره‌های فنی و حرفه‌ای نیز کتابی منتشر کرده‌اید؟

بله. با نگاهی به کارنامه‌ی نشر انتشارات فاطمی درمی‌یابیم که این گروه از مخاطبان از سال‌ها پیش مورد توجه مؤسسه‌ی ما بوده‌اند. در حال حاضر نیز انتشارات فاطمی کتاب‌های درسی سال دوم رشته‌ی کامپیوتر را منتشر می‌کند.

دوره‌های فنی حرفه‌ای و کار دانش را باید پنج ساله در نظر گرفت، نه سه ساله، چون مهارت‌ها و صلاحیت‌های لازم و مورد انتظار، در مقطع کاردانی تحقق می‌یابد، نه دیپلم. در حال حاضر در کشور برای دوره‌ی سه‌ساله‌ی هنرستان کتاب‌های مناسبی وجود دارند. اما برای دوره‌ی دو ساله‌ی کاردانی، جای خالی کتاب‌های مناسب بسیار احساس می‌شود. از این رو، مؤسسه‌ی فرهنگی فاطمی برنامه‌ی گسترده‌ای را برای انتشار کتاب‌های مناسب برای این دوره در دستور کار خود قرار داده است.

مطالعات جامع تألیف کتاب‌های دوره‌ی دو ساله‌ی کاردانی فنی و حرفه‌ای از مهرماه سال ۱۳۸۵ شروع شد و دو سال به طول انجامید که حاصل آن برنامه‌ریزی برای تولید بیش از یکصد عنوان کتاب و تدوین استانداردهایی برای تألیف، بررسی و تصویب محتوا، داوری و ارزش‌یابی و

انتخاب مؤلف است. این یافته‌ها را می‌توان در اختیار دیگران نیز قرار داد. تألیف بسیاری از عناوین این کتاب‌ها به اتمام رسیده است و در مراحل گوناگون ویرایش و تولید قرار دارند، این مجموعه به زودی در اختیار علاقه‌مندان قرار خواهد گرفت.

۷. چه انتظاری از جشنواره‌ی رشد و طرح سامان‌بخشی دارید؟

سامان‌بخشی به نابسامانی‌های موجود در حوزه‌ی کتاب‌های کمک‌درسی، کار ساده‌ای نیست. اقدام دبیرخانه‌ی طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی در انتشار «مجموعه راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی، برگزاری جشنواره‌ی رشد، انتشار فصل‌نامه‌ی جوانه، و راه‌اندازی وب‌سایت اطلاع‌رسانی، مفید بوده است. شاید قدم بعدی، یکسان کردن تعاریف و واژگان و نیز یکسان کردن گروه‌بندی‌های کتاب‌های آموزشی تا حد امکان باشد. مثلاً تعاریفی چون کتاب آموزشی، کمک آموزشی و کمک درسی، در کتابچه‌های مجموعه‌ی یادشده، تعاریف یکسانی ندارند.

لازم به ذکر است که بعضی از کتاب‌های به اصطلاح کمک‌درسی موجود در کتاب‌فروشی‌ها، اساساً با اهداف برنامه‌ی درسی در تعارض‌اند. مثلاً در کتاب‌های درسی علوم تجربی دوره‌ی راهنمایی که با نگاه به رویکردهای نوین در آموزش علوم نوشته شده‌اند، بارها از دانش‌آموزان خواسته شده است که اطلاعاتی را جمع‌آوری کنند، به طراحی آزمایشی بپردازند یا فعالیت‌های دیگری را به انجام برسانند. واضح است که هدف برنامه‌ریزان و نویسندگان کتاب، آموزش مهارت‌های تحقیق بوده است. بنابراین، کتاب‌های «حل‌المسائل» که جواب این فعالیت‌ها را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهند، آشکارا باعث اختلال فرایند یاددهی - یادگیری می‌شوند و اساساً این‌گونه کتاب‌ها نباید منتشر شوند. انتظار می‌رود طرح سامان‌بخشی از انتشار کتاب‌ها یا دیگر رسانه‌هایی که یادگیری دانش‌آموز را مختل و آینده‌ی علمی او را تباہ می‌کنند، مقابله کند.

در گام اول، این طرح می‌تواند همان نقشی را ایفا کند که اداره‌ی استاندارد و کنترل کیفیت کالا ایفا می‌کند. همان‌گونه که خانواده‌ها برای خرید یک فراورده‌ی غذایی برای کودک خود، به نشان استاندارد کالا و عواملی چون تاریخ مصرف آن توجه می‌کنند، طرح سامان‌بخشی می‌تواند نشان استاندارد داشته باشد برای کتاب‌های آموزشی و این نشان باید به جامعه شناسانده شود. مثلاً از طریق کتاب‌های درسی، پوسترهای آموزشی، مدارس و رسانه‌ها، اهمیت این نشان برای دانش‌آموزان و خانواده‌ها شرح داده شود و از آنان بخواهند، از خریداری کتاب‌های فاقد این نشان خودداری کنند. این قبیل کارها، عرصه را بر محدود ناشرنماهایی که کتاب‌های کمک آموزشی را به چشم یک کالای تجاری می‌بینند، نه یک محصول فرهنگی، تنگ خواهد کرد و باعث تقویت اهداف برنامه‌ی درسی خواهد شد. نشر کتاب‌های آموزشی در وهله‌ی اول یک مسئولیت است، نه یک تجارت. بدیهی است که اجرای موفق چنین طرحی نیازمند تعاریف دقیق، معیارهای واضح، شفافیت داورها و توجه به مسائل متعدد دیگری است.

طرح
سامان‌بخشی
می‌تواند نشان
استانداردی داشته باشد
برای کتاب‌های آموزشی و
این نشان باید به جامعه
شناسانده شود

۲۸۹۱۳۰

پاییز ۱۳۸۸

۵۶

۹. مشکلات، مسائل و موانع کار نشر کتاب‌های آموزشی را در چه می‌بینید؟

امروزه در نظام‌های آموزشی، نگاه از کتاب درسی به سوی بسته‌ی آموزشی معطوف شده است. در کشورهایی که نظام آموزشی متمرکز ندارند، ناشران خصوصی اجزای بسته‌ی آموزشی را براساس معیارهایی که در اختیارشان قرار داده شده‌اند، تولید می‌کنند. بنابراین، تمام اجزای بسته‌ی آموزشی جایگاه تعریف شده‌ای دارند و در کنار کتاب‌های درسی از آن‌ها استفاده می‌شود. در این گونه نظام‌های آموزشی، کتاب درسی تنها منبع دانش‌آموزان نیست و قرار هم نیست تمام اهداف برنامه‌ی درسی را پوشش دهد. ارزش‌یابی نیز به کتاب‌های درسی منحصر نیست.

در نظام آموزشی کشور ما، اگر چه نگاه‌ها به سوی بسته‌ی آموزشی است، اما در عمل آموزش‌ها و ارزش‌یابی‌ها مبتنی بر کتاب درسی هستند. اساساً در آموزش‌ها و ارزش‌یابی‌ها، جایی برای سایر اجزای بسته‌ی آموزشی به‌طور رسمی در نظر گرفته نشده است. حتی اگر چنین شود، با این مشکل مواجه هستیم که کتاب درسی را آموزش و پرورش تولید می‌کند و تولید سایر اجزا به وسیله‌ی ناشران و با سلیقه‌های مختلف و عمدتاً بدون توجه به اهداف برنامه‌ی درسی صورت می‌گیرد. به همین علت، ضرورت تدوین سیاست‌های تولید بسته‌ی آموزشی کاملاً حس می‌شود.

بر این اساس می‌توان گفت در کشور ما، این نظام آموزشی است که باید جایی برای ورود کتاب‌های آموزشی به مدارس - به صورت رسمی - باز کند، فرهنگ کتاب‌خوانی و مطالعه را تشویق کند و نظام ارزش‌یابی نیز از این امر متأثر باشد. ارزش‌یابی‌ها باید در راستا و اهداف آموزش انجام شوند و تا چنین نشود، مشکل اصلی هم‌چنان پابرجا باقی خواهد ماند.

**ضرورت
تدوین سیاست‌های
تولید بسته‌ی آموزشی
کاملاً حس می‌شود**

